Gebroeders Van Lymborch Experience - VO

Docentenhandleiding

Dit lesmateriaal hoort bij de Gebroeders Van Lymborch Experience in de torenhal van de Stevenskerk in Nijmegen (duur: ca. 20 minuten).

Het is bedoeld voor het VO, leerjaar 1 en 2. Het leerlingenblad kan worden uitgedeeld aan iedere leerling of per tweetal.

Overzicht

Opdracht	Wanneer	Waar	Werkvorm
1. Kijk en luister goed!	Vragen lezen vóór de Experience, bespreken erna	Stevenskerk / GVL Experience-ruimte	Klassikaal nabespreken; Vragen eventueel verdelen over tweetallen (zie tips)
2. Doordenken!	Na de Experience of later in de klas	Stevenskerk of in de klas	Bespreken in tweetallen of groepjes: klassikaal nabespreken
3. Kijkopdracht: NEC en de broers	Na de Experience	Bij de GVL Experience-ruimte	Tweetallen
4. Zoekopdracht: het graf van een hertogin	Na de Experience	Koor van de Stevenskerk	Tweetallen
I. Eigen onderzoek en presentatie	Terug op school	In de klas	Individueel of tweetallen
II. Jouw eigen kalenderblad	Terug op school	In de klas	Individueel

Tips bij de opdrachten

- **Opdracht 1:** zes vragen onthouden tijdens een presentatie van 20 minuten is pittig. Verdeel de vragen eventueel: elk tweetal let op twee vragen en vertelt het antwoord bij de nabespreking.
- **Opdracht 2:** deze vragen kunt u direct na de Experience bespreken, of later in de klas. Dat laatste is handig als er weinig tijd is in de Stevenskerk.
- **Opdracht 3:** controleer vóór het bezoek of de pop met het NEC-shirt er nog staat.
- **Opdracht 4:** het antwoord op vraag 4 staat op het informatiebord bij het graf; leerlingen mogen het ook aan een medewerker van de Stevenskerk vragen. Laat de medewerkers zo nodig weten dat er een klas komt. Laat leerlingen eerst zelf raden voordat ze gaan kijken.
- **Koppeling 3 en 4:** op het graf staan ook wapenschilden. Laat leerlingen het verband leggen met de wapens van de Maelwaels en het NEC-shirt.

De opdrachten in de Stevenskerk

Dit zijn de opdrachten zoals ze op het leerlingenblad staan.

1. Kijk en luister goed!

Lees deze vragen vóórdat je de Experience gaat bekijken. Je schrijft tijdens de Experience niets op: probeer de antwoorden te onthouden. Na afloop schrijf je ze op en bespreek je ze klassikaal met je docent.

1. In welke straat in Nijmegen begint het verhaal?
2. De gebroeders Van Lymborch hebben een beroemde oom. Wie is hij, en hoe hielp hij hen?
3. In het verhaal komen meerdere hertogen voor. Noem er één en bedenk één woord dat hem typeert.
4. De broers maakten voor hertog Jean de Berry twee bijzondere boeken. Wat voor soort boeken waren dit?
5. De broers waren vernieuwend in hun kunst. Noem één vernieuwing die zij toepasten.
6. Welke kleur speelt een belangrijke rol in hun kunst, en waarom is die kleur zo bijzonder?

2. Doordenken!

Bespreek deze vragen samen na de Experience, of later in de klas.

1. In de Experience hoorde je de verteller vaak *waarschijnlijk*, *misschien* en *zou kunnen* zeggen. Waarom gebruikt hij zulke voorzichtige woorden?
2. Hoe weten we iets over het leven van de familie Maelwael en Van Lymborch, zo'n 650 jaar geleden?
3. Het boek de Très Riches Heures was gemaakt voor één man: hertog Jean de Berry. In de Experience ziet iedereen de kleine schilderingen uit dit boek, metersgroot. Hoe zouden de drie broers dit vinden? Leg uit waarom je dat denkt.

3. Kijkopdracht: NEC en de broers

Bij de ruimte waar de Experience draait staat een pop met het NEC-uitshirt van seizoen 2026–2027. Het ontwerp is gebaseerd op het Wapenboek Gelre, een beroemd boek vol wapenschilden. De figuren zijn alleen met lijnen getekend. Kijk dus goed!

1. Welk dier staat in het midden van het shirt? Waarom past juist dat dier bij Nijmegen en bij hertog Willem I van Gelre?
2. Herman en Willem Maelwael beschilderden voor deze hertog banieren en schilden met wapens. Noem twee plekken waar je nu nog zulke wapens of tekens ziet.
3. Door strenge regels van de UEFA zijn de figuren op het shirt moeilijk te zien. Wat zou hertog Willem I daarvan vinden? Leg uit waarom.

4. Zoekopdracht: het graf van een hertogin

Ga naar het koor: het deel van de kerk waar vroeger het hoofdaltaar stond. Daar staat een groot grafmonument voor de achterkleindochter van zowel hertog Filips de Stoute als van hertog Jean de Berry.

1. Voor wie is dit grafmonument gemaakt? In welk jaar overleed zij?
2. Welke figuren zie je op de koperen platen aan de lange zijkanten? Hoeveel zijn het er?
3. Wat zie je boven die figuren? Waarom zette men die afbeeldingen op een graf, denk je?
4. Ligt de hertogin echt ín dit monument begraven? Zoek het antwoord op het informatiebord of vraag het aan een medewerker van de Stevenskerk.

Antwoorden

Antwoorden opdracht 1 – Kijk en luister goed!

1. De Burchtstraat.
2. Johan Maelwael (in Frankrijk: Jean Malouel). Hij was hofschilder in Frankrijk en hielp zijn neefjes op weg. Hij regelde een leerplek bij een bekende goudsmid in Parijs. Zo kwamen ze in de wereld van de Franse hoven terecht.
3. Bijvoorbeeld:
    - Filips de Stoute: dapper, machtig
    - Jean de Berry: verzamelaar, kunstliefhebber
    - Willem I van Gelre: pracht, schoonheid
4. Getijdenboeken: gebedenboeken voor leken (mensen die geen geestelijke waren), met gebeden voor vaste momenten van de dag. Rijke opdrachtgevers lieten ze prachtig verluchten. Extra bij de nabespreking: de boeken heten de Belles Heures en de Très Riches Heures.
5. Bijvoorbeeld:
    - het eerste winterlandschap met sneeuw in de kunstgeschiedenis
    - nachtscènes
    - rook die uit schoorstenen kringelt
    - diepte en perspectief
    - nieuwe kaders en vormen
    - een (mogelijk) zelfportret
    - grapjes in de schilderingen
6. Blauw, gemaakt van lapis lazuli. Dat pigment was heel kostbaar en werd meestal alleen gebruikt voor de mantel van Maria. De broers kleurden er hele luchten mee.

Antwoorden opdracht 2 – Doordenken!

1. Veel is niet zeker. De verteller (en de makers van de Experience) willen eerlijk zijn over wat we wel en niet weten.
2. Bijvoorbeeld via (stads)archieven, rekeningen van het hof en de kunstwerken zelf. Extra vraag om mondeling te stellen (staat niet op het leerlingenblad): welke bron vertrouw je meer, een rekening van het hof of een schildering? Antwoord: beide zijn bruikbaar, maar op een andere manier. Een rekening is opgesteld om bij te houden wat er betaald is; daardoor zijn data, bedragen en namen meestal betrouwbaar. Een schildering laat zien hoe de makers de wereld wilden tonen: mooier, of met grapjes. Het is dus geen foto van hoe het echt was. Een goed antwoord noemt het doel van de bron.
3. Eigen mening. Een goed antwoord gebruikt iets uit de Experience. Bijvoorbeeld: ze stopten grapjes in hun werk om de hertog te vermaken, dus ze maakten het voor hem en niet voor een groot publiek. Of juist: ze waren trots en durfden zichzelf in het boek te schilderen, dus ze zouden het geweldig vinden dat iedereen het nu ziet.

Antwoorden opdracht 3 – NEC en de broers

1. De Gelderse leeuw, het wapendier van Gelre, het gebied van hertog Willem I. Nijmegen was een van de hoofdsteden van Gelre; de leeuw staat ook in het stadswapen van Nijmegen. In het Wapenboek Gelre beginnen de pagina's met Gelderse wapens met deze leeuw.

2. Bijvoorbeeld:
    - op vlaggen, voetbalshirts, sjaals en spandoeken
    - in logo's van steden, landen, clubs en bedrijven

   Toen en nu is het doel hetzelfde: snel en duidelijk laten zien bij wie je hoort.
3. Eigen mening. Een goed antwoord gebruikt de Experience: de hertog was “gegrepen door schoonheid en grandeur”, en aan het hof draaide alles om machtsvertoon. Een wapen dat je bijna niet ziet, past daar slecht bij.

Antwoorden opdracht 4 – Het graf van een hertogin

1. Catharina van Bourbon, hertogin van Gelre. Zij overleed in 1469 in Nijmegen.
2. De twaalf apostelen, op de koperen platen aan de lange zijkanten.
3. De familiewapens van Catharina. Die laten zien uit welke machtige families zij kwam.
4. Nee. Het monument staat recht boven haar graf; haar lichaam ligt in een grafkelder onder de vloer. Haar zoon Karel van Gelre liet de tombe in 1512 plaatsen.

---- ---- ---- ---- ---- ---- ---- ----

Na het bezoek: verwerkingsopdrachten in de klas

Hier eindigen de opdrachten in de Stevenskerk. Wilt u het bezoek verder uitdiepen, dan kunt u terug op school een van de twee verwerkingsopdrachten op de volgende pagina gebruiken. Ze zijn optioneel en los van elkaar te gebruiken. U kunt de tekst rechtstreeks aan leerlingen geven.

---- ---- ---- ---- ---- ---- ---- ----

Meer weten over de familie Maelwael Van Lymborch?

Kijk voor achtergrondinformatie, filmpjes en lessuggesties op **maelwaelvanlymborch.nl/educatie**.
Of breng een bezoek aan het Maelwael Van Lymborch Huis, Burchtstraat 63 in Nijmegen.

MAELWAEL VAN LYMBORCH HUIS

De Gebroeders Van Lymborch Experience is een initiatief van stichting Maelwael Van Lymborch,
en is mogelijk gemaakt dankzij bijdragen van

provincie Gelderland

Nijmegen

Verwerkingsopdracht I – Eigen onderzoek en presentatie

Kies een onderwerp uit de Experience dat je raakt, verbaast of boos maakt.
Zoek er meer over uit en presenteer het in 3 tot 5 minuten.

Voorbeelden van onderwerpen:

- **Hoe maak je een middeleeuws boek?** Perkament, pigmenten, bladgoud: hoe maakten de broers een verlucht handschrift, en hoe lang deden ze erover? Vergelijk met hoe een boek of illustratie nu wordt gemaakt.
- **Van steen tot verf:** waar kwam lapis lazuli vandaan en hoe maakte je er verf van?
- **Kunstenaar en opdrachtgever:** Jean de Berry betaalde de broers met juwelen en zelfs een paleis. Hoe werkte kunst maken voor een rijke opdrachtgever? Wie betaalt kunstenaars nu?
- **Wapenschild en logo:** de Maelwaels schilderden wapens voor de hertog. Hoe werkt een wapenschild en wat betekenen de kleuren en dieren? Vergelijk met logo's van clubs, steden of merken, zoals het NEC-shirt.
- **De pest:** hoe leefden mensen in de middeleeuwen met een ziekte die steeds terugkwam? Vergelijk met een epidemie uit onze tijd. Welke overeenkomsten en verschillen zijn er?
- **Een huwelijk via ontvoering:** hertog Jean de Berry liet een meisje ontvoeren om met Paul te trouwen. Wat zegt dit over de positie van vrouwen in die tijd?
- **De glazen koning:** koning Karel VI van Frankrijk had een psychische ziekte. Hoe ging men in de middeleeuwen om met psychische ziekten, en hoe doen we dat nu?
- **Eigen keuze:** in overleg met je docent.

Je presentatie bevat:

- een openingszin die begint met “Wat mij raakte/verbaasde/boos maakte was…”
- minstens één afbeelding, met de naam van de maker of de vindplaats
- minstens twee betrouwbare bronnen, en bij elke bron waarom je die betrouwbaar vindt
- een vergelijking tussen toen en nu
- een slotvraag of stelling voor de klas

---- ---- ---- ---- ---- ---- ---- ----

Verwerkingsopdracht II – Jouw eigen kalenderblad

De Très Riches Heures is beroemd om de kalenderbladen: voor elke maand een afbeelding van wat mensen in die tijd deden, met een kasteel op de achtergrond.

Maak een kalenderblad van een belangrijke maand in jouw leven. Je mag tekenen, een collage maken of het blad heel nauwkeurig in woorden beschrijven. Houd je aan deze regels, net als de broers:

- Op de achtergrond staat een gebouw dat bij jouw maand hoort.
- Verstop ergens een klein zelfportret, zoals de broers dat misschien deden.
- Verstop ook één grapje in je werk.
- Gebruik de duurste kleur (goud of blauw) alleen voor wat jij het belangrijkst vindt. Schrijf er één zin bij waarom.